

Dimičeva 9 ☒ SI – 1000 Ljubljana ☒ tel.: (01) 4300 557, 4300 558 ☒ e-naslov: info@bralnaznacka.si

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA: konkretno in na kratko

Predšolska bralna značka se povezuje s kurikulumom, prispeva h knjižni vzgoji otrok v predšolskem obdobju in predvsem spodbuja družinsko branje¹

Malo zgodovine

Predšolska bralna značka se je začela razvijati v začetku 90. let prejšnjega stoletja kot primer dobre mentorske prakse in se je (podobno kot tri desetletja prej njena »velika sestra« Bralna značka) na ta način tudi širila po vrtcih in knjižnicah v celotnem slovenskem kulturnem prostoru.

Od vsega začetka je bila mišljena kot podpora družinskemu branju in opora pri razvoju pismenosti otrok, najprej predvsem tistih tik pred vstopom v osnovno šolo.

V drugi polovici 90. let se je kot povezava različnih uspešnih praks dela s predšolskimi otroki pod okriljem Bralne značke Slovenije pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije začel razvijati nacionalni program. Izšla je prva samostojna publikacija *Predšolska bralna značka* (1998), nastala so tudi prva nacionalna motivacijska gradiva za predšolske otroke.

Predšolska bralna značka je danes program gibanja Bralna značka, ki poteka pod okriljem Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS. V dobrih dvajsetih letih se je razširil po slovenskih vrtcih, ponekod po vsej vertikali, tako da se v branje vključujejo že družine najmlajših otrok. Tovrstno spodbujanje družinskega branja pogosto izvajajo/povezujejo oz. v njem sodelujejo splošne knjižnice ter društva in zveze prijateljev mladine po Sloveniji. Predšolska bralna značka se je razširila tudi v zamejski in zdomski/izseljenski prostor.

Različni zametki v različnih okoljih ter razvejane poti razvoja raznolikih mentorskih praks so botrovali živopisni paleti poimenovanj. Predšolska bralna značka se imenuje tudi Bralček palček, Bralček malček, Bralna miška, Bralna značka Petra Nosa, Bralni palček, Ciciuhec ...

Ne glede na različnosti posameznih oblik osnovni namen programa ostaja spodbujanje družinskega branja v otrokovem predšolskem obdobju in podpora pri sistematičnem spodbujanju razvoja bralne kulture in bralne pismenosti.

Cilji, umeščenost

Na vprašanje, zakaj se je Predšolska bralna značka v dvajsetih letih tako močno usidrala v slovenski vzgojno-izobraževalni in kulturni prostor, ni težko odgovoriti: družinsko branje ugodno vpliva na otrokovo porajajočo se pismenost, je osnova za kasnejše uspešno učenje branja in dobro razvito bralno pismenost ter bralno kulturo. Skupno branje v družini in v vrtcu oz. knjižnici pogloblja medsebojne čustvene vezi in je dober začetek poti v svet knjige, literature ...

Predšolska bralna značka v vrtcu ob upoštevanju načel sodelovanja s starši s spodbujanjem družinskega branja po kurikulumu podpira področji »jezik« in »umetnost«.

¹ Informacije se namenoma ponavljajo in povezujejo, da mentorji naletite nanje v različnih skupinah napotkov. Z njimi želimo usmerjati in pomagati. Uporabljali jih boste po svoji presoji, glede na svojo prakso in možnosti pri (pred)bralni vzgoji otrok v predšolskem obdobju in pri spodbujanju družinskega branja, v vrtcu in/ali v splošni knjižnici ali celo kje drugje. Predvsem pa jih boste dopolnjevali in nadgrajevali; bolj ko boste ustvarjalni, bolj boste prepričljivi, uspešni in zadovoljni. ☺

Dimičeva 9 ☒ SI – 1000 Ljubljana ☒ tel.: (01) 4300 557, 4300 558 ☒ e-naslov: info@bralnaznacka.si

Mentorji branja:

- osveščajo starše o pomenu branja in jih na različne načine motivirajo za branje,
- pomagajo pri izbiri ustreznih kakovostnih knjig,
- organizirajo skupne obiske splošne knjižnice idr.

Predšolska bralna značka se prepleta s siceršnjo predbralno vzgojo otrok v vrtcu, kar bogati tako delo v vrtcu kot kakovost življenja v družini. Sodelovanje staršev z vrtcem je odvisno predvsem od tega, kako Predšolsko bralno značko razumejo mentorji in kako povabijo starše k sodelovanju.

Kako oz. s čim za Predšolsko bralno značko pridobimo otroke, starše, nove mentorje:

- vzamemo si dovolj časa, da pojasnimo in poudarimo, kako pomembno je branje otroku v predšolskem obdobju in kako pomembno je družinsko branje,
- pri predstavitvi Predšolske bralne značke si lahko pomagamo s slikanico *Ostržek bere za bralno značko*,
- v vrtec ali v knjižnico lahko povabimo predstavnika Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS, ustvarjalca mladinske književnosti, strokovnjaka s področja branja idr. in z njim(i) pripravimo prireditve, predavanja in bralne delavnice za vzgojitelje in druge delavce v vrtcu/knjižnici, za otroke in njihove starše ter druge družinske člane.

Proces dela pri Predšolski bralni znački v vrtcu

Spodbujanje družinskega branja je celoletna dejavnost, ki je usmerjena dolgoročno. Zato o načrtu za razvijanje bralne pismenosti in bralne kulture s pomočjo Predšolske bralne značke spregovorimo že na prvih roditeljskih sestankih s starši. Seznanimo jih s predbralnimi dejavnostmi in knjigami v vrtcu nasploh ter z načrtom dela pri Predšolski bralni znački.

Program dela nastaja skupaj s programi drugih celoletnih dejavnosti v vrtcu. Za Predšolsko bralno značko pripravimo priporočila za branje, bralna gradiva, načrt metod dela/aktivnosti z otroki in sodelovanja s starši, program spremljanja branja in časovnico, kdaj in kako bomo program zaključili.

Uradni začetek Bralne značke za vso vertikalno in za vsa območja je *17. september*, dan zlatih knjig, dan rojstva in smrti Franceta Bevka. Toda tudi tu velja pravilo, naj se dejavnosti Predšolske bralne značke prilagajajo ritmu dela v vrtcu/skupini.

Praksa kaže, da so za družine ob začetku programa dobrodošla posebna srečanja (starši z otroki, vzgojitelji, knjižničarji) v splošni ali šolski knjižnici, kjer vzgojitelj predstavi pomen in potek Predšolske bralne značke, knjižničar knjižnico, prebere otrokovi starosti primerno knjigo, povabi družino, da včlanijo otroke (pogosto se včlanijo tudi nekateri starši).

Jasna "pravila" in časovnica

Starše že ob povabilu v Predšolsko bralno značko seznanimo z vsemi elementi programa, dobijo naj tudi pisne informacije s seznama priporočenih knjig, naslovom bližnje knjižnice ..., informacije naj bodo dostopne vse leto na oglasnih deskah, spletni strani. Za organizacijo družinskega branja je zelo

pomembno tudi, da starši ves čas vedo, kako in kdaj se bo spremljalo branje in do kdaj naj bi družine prebrale dogovorjeno število knjig. Veliko družin rabi spodbudo in podporo pri izvajanju družinskega branja vse leto.

Skrb za bralna gradiva

Pozorni smo na to, da otroka ves čas bivanja v vrtcu obkrožajo kakovostna bralna/knjižna gradiva, do katerih ima enostaven dostop. To naj velja tako za gradiva v knjižnih kotičkih, ki jih imajo skupine v igralnicah, kot za druga bralna gradiva, ki jih strokovni delavci prinašamo med otroke. Kjer je le mogoče, z otroki pogosto obiskujemo bližnje knjižnične zbirke (vrtčevska, šolska knjižnica oz. sodelovanje s splošno knjižnico). Pot bralnih gradiv do družin lahko olajšamo z bralnim nahrbtnikom/vrečko/kovčkom..., ki kroži med družinami. Vanj damo nekaj slikanic (npr. 3-5, proza, poezija; leposlovne in poučne/informativne slikanice), dodamo lahko izvod otroške revije ... Nahrbtnik je v vsaki družini en teden (praksa kaže, da je za delo z družinami dobra možnost zamenjava ob petkih).

Priporočilni sezname za Predšolsko bralno značko: Pripravljajo jih mentorji oz. strokovne skupine v vrtcu, pri tem je lahko v veliko pomoč sodelovanje z bližnjimi šolskimi in seveda s [splošnimi knjižnicami](#). Staršem naj bodo sezname čim bolj dostopni: naj jih dobijo v roke, naj bodo obešeni na javnem mestu v vrtcu in na vidnem mestu na spletni strani. Priporočilni sezname knjig za določeno starost otrok naj bodo količinsko obvladljivi (npr. 20-30 naslovov), pri pripravi pa naj bodo mentorji pozorni na raznolikost in raznovrstnost gradiva: različne vrste, zvrsti in žanri; ravnovesje med klasično in sodobno literaturo, med slovenskimi in prevedenimi gradivi; raznolikost literarne in likovne govorice; ob leposlovnih naj bodo na seznamih tudi informativne/poučne knjige. Če se le da, naj bodo knjige predstavljene ne le z naslovi, ampak tudi z naslovnici, z vsebinskimi gesli in povzetki vsebine. Z družinami, ki si to želijo, se lahko dogovorimo tudi za branje knjig, ki niso na seznamu. Dober priporočilni seznam je dober smerokaz za razvoj bralne kulture otrok in družin. Na spletni strani Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS so po starostnih stopnjah in temah objavljeni sezname, osnovani na Priročnikih za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih pripravlja MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Ti sezname niso zavezujoči, so pa lahko dober pripomoček za pripravo seznamov za konkretno skupino otrok, vključeno v Predšolsko bralno značko. Pomembno je, da pri pripravi seznamov za delo s skupino ne spregledamo knjig in avtorjev, nagrajenih in nominiranih za slovenske nagrade za mladinsko književnost, in da smo pozorni tudi na tovrstne nagrade v mednarodnem prostoru.

Priporočeno število knjig, ki naj bi jih prebrali pri Predšolski bralni znački: Priporočilo Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS (ki temelji na izvedbi PBZ v praksi) je 3 + 1 (poezija). Pri delu v skupini se prilagajamo individualnim sposobnostim otroka in njegove družine, kar pomeni, da otroku, ki nima domače podpore, za PBZ beremo v vrtcu, in sicer najmanj dogovorjeno število knjig. Vse družine pa seveda spodbujamo, da berejo več in da berejo tudi po tem, ko se »branje za bralno značko« v vrtcu uradno zaključi. Pri tem jih strokovno in človeško podpiramo.

Spremljanje prebranega

Pri Predšolski bralni znački se pazljivo dogovorimo za načine spremljanja branja, ki naj bodo v skladu s sposobnostmi posamezne skupine, ob tem upoštevamo tudi pravila individualizacije.

Najpogosteje se ob listanju slikanice in ogledovanju ilustracij z otrokom/skupino pogovarjamo o prebranem. Učenje na pamet in recitacije/samostojne predstavitve naj bodo skupne odločitve otrok in staršev (posamezne družine). Bolj sramežljivim, manj govorno sposobnim otrokom ponujamo več podpore, zagotovimo več časa za individualni pogovor. Možne dejavnosti po branju so tudi likovno izražanje, petje pesmi, povezava z gledališkimi/lutkovnimi predstavami, risankami ... Zahtevne domače priprave na pogovor o knjigi pri Predšolski bralni znački niso priporočljive in sploh niso potrebne.

Zaključki Predšolske bralne značke

Praksa je raznolika, prvi zaključki Predšolske bralne značke navadno potekajo okrog 2. aprila, na mednarodni dan knjig za otroke, marsikje berejo vse do poletja. Pomembno je, da je datum zaključka znan že ob napovedi dela in da je prilagojen ritmu skupine/vrtca. Načinov za praznovanje in podelitve priznanj je veliko, npr. bralna delavnica otrok in staršev, obisk ustvarjalca, pravljíčarja, ogled animiranega filma, lutkovne predstave idr. Namen je dosežen, ko otroci in starši občutijo, da je bilo njihovo druženje ob knjigi ne le prijetno, ampak tudi zelo pomembno.

Seveda pa družinsko branje spodbujamo še naprej, čez poletje, do naslednjega leta ...

»Zlata pravila« Predšolske bralne značke

Če Predšolska bralna značka teče v skupini, naj sodelujejo *prav vsi otroci!* Tenkočutno in s poslušom vključujemo otroke z različnimi posebnimi potrebami. V tujejezičnih družinah lahko kot pomoč npr. vključimo starejše sorojence in spodbujamo (tudi) branje v maternem jeziku oz./in otroku beremo v vrtcu. Tam, kjer družinsko branje kljub spodbudam odpove, otroka v Predšolsko bralno značko vključimo tako, da mu bere mentor.

Pri izvajanju Predšolske bralne značke ne smemo pozabiti

Za družine in otroke je pomembno predvsem celoletno, čim bolj ljubeznivo in spodbudno sodelovanje ter strokovna in človeška podpora. Želimo si, da bi branje družine povezovalo in bi jim bilo v veselje. Starši/odrasli, vključeni v program Predšolske bralne značke, so praviloma boljša opora otrokom pri razvijanju bralne pismenosti in bralne kulture.

Primeri bralnih srečanj (delavnic) za otroke in starše

Starši, predvsem tisti, ki sami ne berejo, za branje z otroki pogosto potrebujejo zelo konkretne napotke. Praksa Predšolske bralne značke dokazuje, da so za izvajanje in podporo programa izjemno spodbudna strokovno vodena skupna srečanja, delavnice za otroke in starše:

Primer 1: Povabilo k sodelovanju pri Predšolski bralni znački

Ob začetku šolskega leta že na prvem (roditeljskem) sestanku starše opozorimo, kako pomembno je za otroka (družinsko) branje, ki ga v vrtcu spodbujamo tudi s Predšolsko bralno značko. Za podporo lahko uporabimo zgibanko [Otrok – branje – odrasli](#), ki jo je pripravilo Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, ali pripravimo svoje gradivo.

Nato lahko organiziramo posebno (*slovesno*) *skupno srečanje*, kjer povabimo otroke in predvsem starše k branju za bralno značko. Povemo jim, da je Bralna značka slovenska posebnost, edinstvena v svetu, stara že skoraj šestdeset let. So morda tudi starši in stari starši že brali za bralno značko? Vnaprej jih prosimo, naj prinesejo od doma svoje značke ali priznanja, če jih še imajo; pokažemo jim [motivacijsko gradivo](#), ki ga zdaj pripravlja Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS ... Za predstavitev Bralne značke lahko uporabimo tudi slikanico *Ostržek bere za bralno značko*. V pomoč bo tako informativno besedilo kot odlomki iz Collodijevega besedila o Ostržku, ki je z marljivim delom, učenjem in *branjem* dosegel, da se je iz lesene lutke spremenil v dečka. Zato je Ostržek maskota Bralne značke.

Primer 2: Bralna delavnica kot spodbuda za družinsko branje in priprava na Predšolsko bralno značko

- za družine s starejšimi predšolskimi otroki (drugo starostno obdobje):
Otroci in starši sedijo skupaj, najbolje otroci staršem v naročju, mentor branja pripoveduje (na pamet in ob ilustracijah v slikanicah), prebere pesem itd. Tudi če starši sprva ne uživajo ob poslušanju, z začudenjem in ponosom doživijo svoje otroke, ki sledijo pravljčni uri, so pozorni, sodelovalni ... uživajo. Pomembno je, da za delavnico pripravimo vsaj toliko knjig, kot je otrok v skupini. Ob knjigah otrokom postavljamo vprašanja. Sprašujemo po naslovih knjig, literarnih osebah, dogajanju idr. Prisluhujemo jim, jih vabimo in spodbujamo, da pripovedujejo. Tako starši vidijo, kako spremljamo prebrano oz. kako se z otroki pogovarjamo o(b) knjigi (za Predšolsko bralno značko). Ob koncu pravljčne ure otroci izberejo vsak svojo knjigo in jo odnesejo staršem, ker si želijo, da bi jo brali skupaj. Odzivi otrok in njihovo sodelovanje prepričajo starše, da si otroci želijo branja; mentorjevo delo s knjigo pa jim pokaže, da kaj podobnega zmorejo tudi sami.
- za družine mlajših predšolskih otrok (prvo starostno obdobje):
Izvedemo podobno pravljčno uro, le da je čas pripovedovanja krajši, gradiva pa je manj in je seveda primerno najmlajšim.
Razdelimo slikanice in staršem pokažemo, kako »beremo« skupaj z otrokom: z otrokom si ogleđamo naslovnico; spodbujamo ga, da sam lista knjigo; skupaj opazujemo ilustracije in poimenujemo upodobljeno; krajše besedilo mu tudi preberemo; se z njim pogovarjamo; igramo se bibanke in nagajivke; ponudimo mu igralne knjige, ga spodbujamo, da dviguje zavihke idr. Otroka spodbujamo, vendar ga ne silimo; ko se naveliča, mu ponudimo drugo slikanico ali pustimo, da se igra s čim drugim.

Primer 3: Bralna delavnica s poučnim/informativnim gradivom kot spodbuda za družinsko branje
Starše, ki sami niso bralci, morda uspešneje spodbudimo k družinskemu branju s poučnimi knjigami z različnih področij. Otroci v predšolskem obdobju so radovedni, marsikaj jih zanima in veliko sprašujejo: o naravi, rastlinah in živalih, nebesnih telesih, dinozavrih, človeškem telesu, različnih vozilih, strojih, robotih idr.

V bralni delavnici razdelimo poučne knjige z različnih področij, v vsaki poučni knjigi naj bo listek z dvema napotkoma:

(1) Poiščite v knjigi npr.: navodilo za izdelavo ptičje hišice; kako deluje hišni zvonec; katere živali se izvalijo iz jajca itd.;

(2) Poiščite v knjigi, kar si želi otrok.

Prvo vprašanje spodbuja sodelovanje staršev in otrok (starši skupaj z otrokom iščejo usmerjeno - bodisi po vsebinskem ali/in predmetnem kazalu bodisi s prelistavanjem); drugo spodbuja samostojno aktivnost otroka ob knjigi, pri čemer starši otroku sledijo in ga podpirajo.

Starši v delavnici vidijo, kako zelo vedoželjni so njihovi otroci, prepričajo se, da knjiga zanje ni preveč zahtevna (opremljena je z ilustracijami ali fotografijami, da jo »berejo« tudi otroci, informacije so strukturirane, da jih starši lahko postopoma berejo in razlagajo otrokom). Ob tem pa je otroška poučna knjiga tako zanimiva in privlačna, da ob branju marsikaj pridobijo tudi odrasli. Starše »prepričajo« navdušeni otroci ter dejstvo, da se tudi sami ne dolgočasijo. Ugotovijo, kako zelo primerne so poučne knjige za njihove predšolske otroke in kako dobrodošlo družinsko branje so. Staršem na delavnici povemo, da je treba otroke navaditi na vztrajno iskanje odgovorov na vprašanja tako, da smo odrasli vztrajni skupaj z njimi: če odgovorov ne najdejo v prvi knjigi, naj jih iščejo v drugi/h in/ali na spletu; če knjig ni doma, naj gredo v knjižnico. Vsaj občasno naj skupaj z otrokom iščejo po poučnem gradivu, tudi če znajo odgovoriti na njegova vprašanja brez knjig/spleta. Tako bodo spodbujali otrokovo radovednost in mu pomagali pri razvoju iskalnih strategij, kar je zelo pomembno (tudi) za razvoj bralne pismenosti.

Primer 4: Obisk ustvarjalca

Obisk ustvarjalca mladinske književnosti ob zaključku programa Predšolske bralne značke je primeren predvsem za starejše predšolske otroke. Srečanje z ustvarjalcem naj bo praznično, če je le mogoče na dogodek povabimo tudi starše. Najbolje je, da se za gosta dogovorimo že na začetku šolskega leta. Izberemo [ustvarjalca](#), ki se predstavi s programom, primernim za otroke te starosti. Med letom otrokom beremo slikanice, ki jih je ustvaril avtor, njegova dela uvrstimo tudi na seznam knjig Predšolske bralne značke, zato jih otroci in starši poznajo.

Na srečanju lahko otroci povprašajo gosta, če je tudi on bral za (predšolsko) bralno značko (☺), mu pripravijo krajši program, npr. igrani prizorček, recitacijo njegove pesmi, mu zapojejo, zpletešjo ... Lahko mu izročijo darilo, ki so ga izdelali (npr. skupno knjigo, za katero so s pomočjo mentorja sestavili zgodbo in jo sami ilustrirali; ilustracije, ki so nastale na podlagi njegovih besedil; »zgodbe«, ki so nastale na podlagi njegovih ilustracij ...). Z gostom se lahko dogovorimo, da otrokom in staršem slavnostno podeli priznanja ob zaključku Predšolske bralne značke ...

Ustvarjalca mladinske književnosti lahko povabimo tudi na začetku leta (kot uvodno motivacijo) ali med letom, kot podporo in spodbudo družinskemu branju. Obisk pa je smiseln le, če je povezan s spoznavanjem avtorjevih del. Na razvoj bralne kulture pri otrocih in družinah vplivajo tudi obiski pravljicarjev ali obiski pravljličnih ur v splošnih (tudi šolskih) knjižnicah; obiski gledaliških ustvarjalcev oz. ogled gledaliških/lutkovnih predstav ...

Dimičeva 9 ☒ SI – 1000 Ljubljana ☒ tel.: (01) 4300 557, 4300 558 ☒ e-naslov: info@bralnaznacka.si

Nujnost ter možnosti izobraževanj in usposabljanj

Področje (in opredelitev) pismenosti se danes zelo hitro spreminja in vedno znova se kaže, kako pomembno je za mentorje branja in starše dodatno izobraževanje oz. strokovno spodbujanje.

Ključno je:

- da se zavedajo pomena branja,
- da se zavedajo lastne vloge in odgovornosti, ki jo imajo pri razvoju bralne pismenosti otrok,
- da poznajo ustrezno bralno gradivo,
- da znajo poiskati (dodatno) strokovno pomoč in podporo,
- da mentorji prepoznajo morebitne težave staršev, ki jih imajo pri branju, in jim znajo nuditi podporo in pomoč,
- zavedanje, da je branje dejavnost, ki zahteva čas – tako znotraj vzgojno-izobraževalnega kurikulumu kot v družini.

Da bi bili odrasli boljši posredniki branja, Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS nudi:

- predavanja in druge oblike [izobraževanj](#) za starše in strokovne posrednike,
- skupne bralne delavnice/srečanja za otroke, starše in strokovne posrednike,
- zgibanke in drugo strokovno [gradivo](#),
- [motivacijsko gradivo](#),
- [informacije](#) o ustvarjalcih mladinske književnosti in (so)financiranje njihovih obiskov

(Vse informacije so dostopne na domači strani: <http://www.bralnaznacka.si/>)

Najpomembneje pa je, da otrokom čim več beremo v mirnem ljubečem vzdušju. Glasno branje je dejanje in dajanje ljubezni, ki zahteva čas. In predvsem to sporočilo naj bi s pomočjo Predšolske bralne značke prenesli v družine.

Za informacije, povezane s programom Predšolske bralne značke, se lahko obrnete na Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS: e-mail: info@bralnaznacka.si

Glej tudi: [VSE, KAR BI RADI VEDELI O BRALNI ZNAČKI V OSNOVNI ŠOLI](#)

Pripravili:
mag. Tilka Jamnik
Manca Perko